

PRINSIPPROGRAM

for Sosialistisk Venstreparti

Vedtatt av SVs landsmøte
27. mars 2011

INNHold

Vår tids oppgaver	3
1. Et Norge som deler godene	5
Kamp mot klasseforskjeller.....	5
Demokratisk styring.....	6
Et godt arbeidsliv.....	6
En sterk velferdsstat.....	7
2. Frihet for alle, ikke for de få	8
Demokrati og rettigheter.....	8
Deltakelse.....	8
Personvern.....	9
Kultur.....	9
Migrasjon og mangfold.....	9
3. En økologisk bærekraftig økonomi	11
Et miljøvennlig Norge.....	11
Framtidsrettet næringsliv for hele landet.....	12
Kunnskap og forskning.....	13
Infrastruktur.....	13
4. Feminisme - frigjøring og likestilling	14
5. Global rettferdighet	16
Demokratisering av internasjonal økonomi.....	16
Global omfordeling.....	16
Internasjonale miljø- og klimautfordringer.....	17
En fredelig verden.....	18
Internasjonal organisering.....	18
Norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.....	18
Et sosialistisk folkestyre	20
Forandring er mulig	21
Sterke allianser.....	21

VÅR TIDS OPPGAVER

Noen påstår at verden ikke kan forandres. De sier at samfunnet vi lever i, er det eneste mulige.

Vi vet at de tar feil.

Et samfunn hvor mennesker løser problemer i fellesskap er mulig. Klasseskiller kan erstattes av rettferdig fordeling og mer demokrati. Kvinnediskriminering og undertrykking kan erstattes med frihet for begge kjønn.

Klimaendringene er menneskeskapte, og kan stoppes av oss mennesker. Det er mulig å skape et samfunn der mennesker og miljø settes foran profitt.

Et annet samfunn er ikke bare mulig. Det er nødvendig.

Derfor sosialisme.

Menneskeheten skaper sin egen historie. Derfor har vi også mulighet til å styre den samfunnsmessige utviklingen. Utbytting, undertrykkelse, krig, nød, klimaendringer og ødeleggelse av miljøet er alt sammen menneskeskapte fenomener som menneskene kan fjerne. Men vi starter ikke med blanke ark, kapitalismen er det dominerende samfunnssystemet. Det er mulig å skape en rettferdig og miljøvennlig verden, men det forutsetter at det kapitalistiske systemet erstattes – nasjonalt og globalt – av et demokratisk og bærekraftig behovsstyrt økonomisk system. Det er sosialisme.

På lik linje som kapitalismen er et undertrykkende system, er patriarkatet et system som begrenser menneskers frihet. Dette systemet rammer begge kjønn, men kvinner er fortsatt de som taper mest. Vi har kommet langt i kampen for likestilling, men har fortsatt en vei å gå for å oppnå full frigjøring, uavhengig av kjønn. Derfor er SV et feministisk parti.

I løpet av det siste århundret ble Norge et rikt land. Demokratisk kontroll over naturressursene, oppbygging av velferdsstaten og kvinners deltakelse i arbeidslivet la grunnlaget for en produktiv økonomi og stor velstandssøkning for folk flest. Innlagt vann og strøm, kjøleskap og vaskemaskiner var framskritt som gjorde hverdagen til vanlige folk enklere. Kamp mot klasseskillene førte til at folkehelsen ble bedre, levealderen økte, utdanningsnivået gikk opp og fattigdommen ble redusert. Slik kunne stadig flere bidra til produktivitetsveksten og velferden.

Flertallet av verdens befolkning har ikke hatt del i denne utviklingen. I store deler av verden dominerer fortsatt fattigdom og nød. Verken ressursgrunnlaget eller klimaet tåler kapitalismens forbruksjag. Skal vi skape en rettferdig verden, kan vi derfor ikke nøye oss med å øke

levestandarden for de fattigste. Det kreves en radikal omfordeling av makt og ressurser og en ny økonomisk verdensorden der hensynet til naturens tålegrense setter rammen for alle beslutninger i samfunnet.

Mens vestlige lands rikdom har økt kraftig de siste tiåra, har ikke livskvaliteten økt tilsvarende. Over et visst nivå i rikdom og levestandard er det ikke lenger noen klar sammenheng mellom økonomisk vekst og bedre folkehelse, lavere kriminalitet, mindre fattigdom eller økt lykke. Samtidig har veksten bidratt til klimaendringer og tap av naturmangfold. Vår tids store utfordring er ikke å tyne mest mulig økonomisk vekst ut av mennesker og miljø. Vi må endre vår ressursbruk fra "mer" til "bedre". Økonomisk vekst må være bærekraftig.

SV vil mobilisere til innsats for fem store oppgaver:

EN ØKONOMI SOM ER ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG:

Klima- og miljøutfordringene er sammen med global fattigdom de viktigste utfordringene i vårt århundre. Klimaproblemene vil ramme alle deler av verden, men rammer hardest de fattigste, som er de som har bidratt minst til å skape problemene, og må løses i fellesskap. Vi i Norge må redusere våre CO²-utslipp dramatisk og ta ansvar for å bevare naturmangfoldet. Hensynet til miljøet må gå foran profittenssyn og snevre økonomiske interesser i alle beslutninger.

Aller størst ansvar for løsningen har rike land, som har skapt problemet. Norge har derfor både interesse av og et ansvar for å gå foran for å løse problemet. Grønn teknologi vil bli en stor næring, kunnskap og forskning vil være nyttige investeringer for hele samfunnet. En økologisk bærekraftig økonomi i Norge er bra for miljøet og bra for norsk økonomi.

Å omforme Norge til et økologisk bærekraftig samfunn raskt nok til at det bidrar til å løse klimaproblemene er den første store oppgaven SV vil mobilisere til innsats for.

ET NORGE SOM DELER GODENE: Det er grunnleggende rettferdig å dele godene, og det er nødvendig for å bekjempe fattigdom og fjerne klasseforskjeller.

I nesten hele det forrige århundret gikk inntektsforskjellene i Norge ned. De siste tiårene har dette snudd. Norsk arbeidsliv trues av sosial dumping og angrep på faglige rettigheter. Det er uakseptabelt at mange er fattige i vårt land. Vi må bekjempe klasseforskjellene ved å redusere inntektsforskjeller, stoppe sosial dumping, satse systematisk på utdanning og utvikle velferden videre.

God helse, et godt utdanningstilbud, lav kriminalitet og få sosiale problemer er viktige goder. Det oppnår vi bedre i samfunn med små forskjeller. Små forskjeller gir større tillit mellom mennesker og muligheten til å bygge sterke fellesskap.

Et Norge som deler godene er den andre store oppgaven SV vil mobilisere til innsats for.

FRIHET FOR ALLE, IKKE FOR DE FÅ: Reell innflytelse på saker som angår oss, og frihet til å utfolde seg, er viktig for alle.

Frihet krever sterke rettigheter og et utvidet folkestyre, men også økonomisk og sosial trygghet, som gir grunnlag for å velge. SV vil erstatte markedsrett med avgjørelser i folkevalgte organer og utvikle et demokrati som ikke stopper ved inngangsdøra til arbeidsplassen. Vi trenger et mer deltakende demokrati, med aktiv folkelig medvirkning i viktige avgjørelser.

Alle typer av maktforhold må utfordres når frihet for alle er målet. Kjønnsmakten i samfunnet må bekjempes for å oppnå frigjøring. Diskriminering på bakgrunn av religion, seksuell orientering, etnisk bakgrunn eller funksjonshemming er undertrykkende og opprettholder ufrihet. Et mangfoldig fellesskap styrker friheten, ensretting svekker den.

Bekjempelse av undertrykkende maktstrukturer og en gjennomgripende demokratisering som sikrer alles frihet er den tredje store oppgaven SV vil mobilisere til innsats for.

ET LIKESTILT NORGE: Samfunnet vårt må gi kvinner og menn like muligheter og like stor frihet. Derfor er det nødvendig å bekjempe strukturene som gir menn mer makt og frihet enn kvinner.

SV har siden partiet ble stiftet vært en pådriver i kvinnekampen. Denne kampen er langt fra over. Vi ser at kvinner undertrykkes og har færre muligheter enn menn i Norge i dag. Kvinner har i gjennomsnitt lavere lønn enn menn. Det er flest kvinner som ufrivillig har deltidsstillinger og usikre ansettelse, og som jobber i yrker med høy arbeidsbyrde. Og kvinner tar fortsatt den største delen av det ulønnede arbeidet i hjemmet.

Seksuell trakassering, menns vold mot kvinner og skjønnhetsstyranni er andre utslag av denne kjønnsmaktsordningen som i størst grad rammer kvinner. Skal vi sikre full likestilling må vi ha som mål å fjerne de undertrykkende strukturene.

Vi kan ikke utvikle et sosialistisk samfunn med frihet og rettferdighet dersom kvinner fortsatt undertrykkes.

Å sikre full kvinnefrigjøring er derfor den fjerde store oppgaven SV vil mobilisere til kamp for.

GLOBAL RETTFERDIGHET: For det store flertallet av land og mennesker vil høyere levestandard være grunnlaget for et bedre liv. For at dette ikke skal føre til en økologisk katastrofe, trengs det en radikal omfordeling av makt og ressurser på global basis. Innad i fattige land må det skje en sosial utjamning for å sikre at velstandsvekst kan komme alle til gode. Globale klimaproblemer må løses gjennom internasjonalt samarbeid og store kutt i klimagassutslippene, mest i de rikeste landene.

Maktforholdene i internasjonal økonomi må endres til fordel for fattige land. En global demokratisering må temme de store konsernene, og utbyttingen av fattige mennesker må opphøre. Krig og konflikt må forebygges gjennom økonomisk utvikling og fredsskapende arbeid.

Å arbeide internasjonalt for en radikal omfordeling av makt og ressurser, for en mer fredelig verden og å avverge klimakrisa er den femte store oppgaven SV vil mobilisere til innsats for.

Det er viktige oppgaver som ligger foran oss. Mer enn noen gang er det nødvendig å gjøre grunnleggende samfunnsendringer for å sikre folks framtid. Det holder ikke med å appellere til det gode i mennesket for å forandre samfunnet. Urettferdighet og undertrykking bygger på reelle maktstrukturer og på organiseringen av samfunnet. SV vet at en politikk for forandring – for rettferdighet, frihet og en løsning på klimakrisa – ikke bare er nødvendig, men også mulig. Velkommen med i kampen for sosialisme.

1. ET NORGE SOM DELER GODENE

SV arbeider for et samfunn uten klasseforskjeller der den enkelte yter etter evne og får etter behov. Slik er det ikke i dag. I Norge har vi gjort viktige framskritt for å redusere forskjeller i makt og økonomi. Likevel er folks liv og framtidsmuligheter begrenset av den ulike tilgangen på makt. Mindretallet eier mesteparten av samfunnets ressurser og har stor innflytelse over sentrale beslutninger.

Motsetningen mellom arbeid og kapital er en grunnleggende motsetning i alle kapitalistiske samfunn. Styrkeforholdet mellom arbeid og kapital varierer i ulike samfunn og til ulike tider, og er avgjørende for hvordan samfunnet ser ut. Kapitalkreftenes kompromissvilje og aksept av velferdsstaten har vært et resultat av en sterk fag- og arbeiderbevegelse. Arbeiderklassen har gjennom gjensidig solidaritet og organisert kamp oppnådd velstandsøkning, en sterk velferdsstat og økt makt i samfunnet.

Kvinnebevegelsen, miljøbevegelsen og fredsbevegelsen har tilført kampen for rettferdighet nye og viktige dimensjoner. Grupper med svake talerør og liten makt har slåss fram rettigheter som sikrer større grad av like muligheter for alle.

En sterk venstreside og en sterk fagbevegelse har skapt den nordiske modellen. Kjernen i den er et organisert arbeidsliv med en sterk fagbevegelse, små sosiale forskjeller og en skattefinansiert universell velferdsstat.

Siden 1980-årene har kapitalkreftene i Norge og Europa vært på offensiven for å svekke fagbevegelsens rettigheter og velferdsstaten. Fri flyt av kapital, deregulering av økonomien og overføring av makt fra demokratisk valgte organer til markedet er drevet igjennom uten bred debatt eller folkelig støtte.

Det pågår i dag en omfattende interessekamp. Det er en kamp om makt og om hvem som skal kontrollere ressursene. Den sterke omfordelingen fra fellesskapet til private, og fra arbeid til kapital, forrykker styrkeforholdet mellom samfunnsgruppene i Norge og i verden. Maktforholdene i arbeidslivet er forskjøvet – fra fagbevegelse og demokratiske organer til multinasjonale selskaper og finansinstitusjoner.

Resultatet av kapitalkreftenes offensiv er også synlig i offentlig sektor. Privatisering, etablering av kunstige

markeder og konkurranse, samt import av styrings-systemer fra privat sektor, har bidratt til å undergrave lønns- og arbeidsvilkår, og samtidig svekket de offentlige tjenestenes kvalitet og mulighetene til å styre dem politisk.

Den demokratiske kontrollen av kapitalen er svekket, og resultatet er en spekulasjonsøkonomi der et fåtall kan ta ut enorme gevinster, mens fellesskapet må ta regningen når det går galt. Dette fører til økende uforutsigbarhet og sårbarhet i økonomien, og bidrar til å skape omfattende kriser.

Globalt er det en sterk vekst i arbeiderklassen. I dette ligger det store muligheter for en organisert fag- og arbeiderbevegelse til å gjenerobre makt og demokratisere samfunn og arbeidsliv.

Det vi har oppnådd, er verdt å forsvare. Men det er skapt gjennom politisk kamp, og vil bare forbedres med politisk kamp gjennom fagbevegelse, kvinnebevegelse, miljøbevegelse, innbyggerinitiativ knyttet til viktige enkelt-saker og andre interesseorganisasjoner som kjemper for sosiale rettigheter.

SV vil bruke sin posisjon til å drive fram politiske reformer som begrenser kapitalens maktgrunnlag og som øker maktgrunnlaget for de sosiale bevegelsene og for vanlige folk. Slik kan vi oppnå et Norge som deler godene.

KAMP MOT KLASSEFORSKJELLER

SV arbeider for at alle mennesker kan delta aktivt i styringa av samfunnet, og har avgjørende makt over sine egne liv. Vi lever i et klassesamfunn, men klasseskiller kan erstattes av rettferdig fordeling og mer demokrati. En trygg økonomi for den enkelte og små forskjeller er en viktig forutsetning for den enkeltes frihet og mulighet til å utfolde seg. Store klasseforskjeller skaper fattigdom, river ned tillit i samfunnet, er negativt for folkehelsen, skaper sosiale problemer og bidrar til mer kriminalitet.

Avregulering og liberalisering av økonomien har de siste tiårene gitt økende sosiale forskjeller i Norge og andre vestlige land, etter en lang periode med mindre forskjeller. En viktig grunn er at arbeidstakernes andel av verdiskapingen har sunket, mens eiernes andel har økt. Det må ses i sammenheng med økt konkurranse over

landegrensene, der lønn og arbeidstakernes rettigheter er blitt en viktig konkurransefaktor. EUs indre marked har bidratt sterkt til dette. Gjennom EØS-avtalen møter Norge den samme trusselen.

De økonomiske forskjellene må reduseres gjennom arbeid og utdanningsmuligheter for alle, sammen med mer innflytelse og større andel av verdiskapingen til arbeidsfolk.

Sosial dumping er allerede et problem i norsk arbeidsliv, og kan bli en større trussel framover. De viktigste mot-tiltakene vil være å sikre flest mulig arbeid, sterke fagforeninger, høyt nivå på de sosiale ytelsene, god offentlig velferd og et lovverk som hindrer sosial dumping.

Skattesystemet må bidra til en mer rettferdig fordeling av samfunnets ressurser. Personer med høy inntekt og formue må betale mer til fellesskapet enn i dag. Personer med lave inntekter må få lavere skatt. Skatt er viktig for en direkte omfordeling, og for å finansiere en universell velferdsstat som gir like muligheter uavhengig av økonomi og bakgrunn. Fattigdom må bekjempes med universelle velferdsordninger, god fordeling og en målrettet politikk overfor mennesker som faller utenfor.

Velferdsordninger må innrettes slik at de bidrar til inkludering, og ikke hindrer folk i å ta utdanning eller delta i arbeidslivet.

DEMOKRATISK STYRING

SV ønsker å regulere og styre markeder for å sikre en rettferdig fordeling av makt og ressurser, unngå forurensning og legge grunnlag for den enkeltes frihet. Styling skjer gjennom eierskap, lovregulering og med økonomiske virkemidler

Det skal være offentlig eierskap til naturressurser som gir betydelig grunnrente, og det offentlige bør eie dominerende selskaper i markeder som er av avgjørende økonomisk betydning for landet. Dette gjelder blant annet i finansmarkedet og i selskaper som driver utvinning av de viktigste norske naturressursene. Det skal være offentlig eierskap til infrastruktur av kritisk betydning, som for eksempel infrastruktur knyttet til samferdsel og energiforsyning, for å sikre en demokratisk og best mulig utbygging og drift av samfunnet.

Historien har vist at uregulerte finansmarkeder fører til økonomiske kriser og gjør demokratisk styring vanskeligere. Konkurransen innen bank- og finanssektoren har skapt spekulasjonsbobler og lånefinansiert overforbruk. Finanssektoren må endres til først og fremst å ivareta sin kjerneoppgave, som er å skaffe kapital til realøkonomien. SV vil arbeide nasjonalt og internasjonalt for en sterkere regulering av finanssektoren. Det bør være

strengt begrensninger på hvor dominerende posisjon et selskap kan ha, og klare retningslinjer for hvordan dominerende posisjoner eller konkurser skal håndteres.

Retten til et hjem er grunnleggende. Det norske boligmarkedet er blant de minst regulerte i Europa. SV vil ha et mer regulert boligmarked med større innslag av ikke-kommersielle utleieboliger, mer stabile boligpriser, mindre forskjellsbehandling av boligeiere og boligleiere, og bedre tilbud til bostedsløse.

ET GODT ARBEIDSLIV

Retten til arbeid er en grunnleggende menneskerett. Arbeidsløshet er sløsing med samfunnets viktigste ressurs.

I et kapitalistisk samfunn er arbeid en vare som kan kjøpes og selges, der tilbud og etterspørsel styrer prisen. Arbeidsløshet innebærer at kapitaleierne kan presse ned lønninger og tilegne seg større deler av verdien som arbeidet skaper. SV arbeider for full sysselsetting og demokratiske arbeidsplasser der merverdien av arbeidet i størst mulig grad tilfaller fellesskapet og de som arbeider.

Styrkeforholdet mellom arbeidstakere og arbeidsgivere er avgjørende for hvorvidt forskjellene i samfunnet økes eller reduseres, og for hvordan velferdsstaten utvikles. Et organisert arbeidsliv og en sterk fagbevegelse er grunnpilarer i den norske og nordiske arbeidslivsmodellen. Denne modellen er resultat av et kompromiss mellom arbeidstakere og kapitaleiere. Svekket fagbevegelsen, trues grunnlaget for dette kompromisset. SV er et parti for arbeiderklassen. Derfor kjemper vi konsekvent for utvidede rettigheter og mer makt til arbeidere på bekostning av kapitaleierne.

I den norske modellen for lønnsdannelse har arbeidslivets parter en selvstendig rolle gjennom frie og sentrale forhandlinger. Det er viktig at denne modellen forsvares og utvikles slik at også målene om likelønn og en god lønnsutvikling i offentlig sektor ivaretas.

Omfattende sosial dumping er en trussel mot lønnsnivå og faglige rettigheter, men også mot sentrale deler av velferdsstaten. Det samme er økende bruk av vikarer og andre typer midlertidige ansettelser. SV vil derfor styrke fagbevegelsens mulighet til å bekjempe sosial dumping.

Arbeidstakerne må få en større andel av produktivitetsveksten. SV vil arbeide for at en større del av denne tas ut som kortere arbeidstid og betalt utdanning.

SV mener at alle skal ha lovfestet rett til heltidsstilling. SV vil arbeide for et inkluderende arbeidsliv, hvor forholdene legges best mulig til rette for eldre arbeidstakere,

arbeidstakere med ulike helsemessige problemer og mennesker med funksjonsnedsettelse.

SV vil forsvare og utvide streikeretten. Muligheten til omfattende inngrep i streikeretten ved for eksempel bruk av tvungen lønnsnemd må avskaffes. Myndighetenes behov for å beskytte vitale samfunnsinteresser må ivaretas på måter som ikke begrenser muligheten til arbeidskamp.

EN STERK VELFERDSSTAT

I Norge har vi valgt å løse viktige velferdsoppgaver i fellesskap. SV vil videreutvikle en modell som sikrer at alle har tilgang til utdanning, helsebehandling og omsorg uavhengig av inntekt. Dette er viktig fordelingspolitikk, men det er også en viktig forutsetning for verdiskaping. Velferdsstatens framtid er uløselig knyttet til kampen for små økonomiske forskjeller, et organisert arbeidsliv og sentrale lønnsoppgjør.

Et utjevneende folketrygdsystem skal være velferdsstatens grunnmur. Velferdsstaten skal gi skole, barnehage, helsetjenester og omsorg av god kvalitet til alle. I tillegg er det nødvendig med målrettede ordninger for grupper med fysiske, psykiske eller sosiale utfordringer. Velferdstjenester og helsetjenester skal i all hovedsak være finansiert gjennom skattesystemet. Offentlig utdanning skal være gratis. På sikt skal dette også gjelde barnehager. SV mener at vi som samfunn er tjent med å betale det det koster å bevare velferdsstaten. Å løse oppgaver i fellesskap gir oss bedre og billigere tjenester enn om de skulle håndteres av den enkelte. SV vil ha et skatte- og avgiftsnivå som kan finansiere en god velferdsstat.

Velferdsstaten må ta utgangspunkt i tidlig innsats. Barnehage, skole og skolefritidsordning er sentrale institusjoner for å sikre et godt grunnlag gjennom mestring og kunnskap. Tidlig innsats betyr å forebygge framfor å reparere. Denne tankegangen må styrkes innen helsevesenet, men også i barnevern og de sosialfaglige tjenestene. På sikt er tidlig innsats det mest effektive tiltaket for å hindre frafall i skolen og for å bekjempe sosiale problemer. Innsatsen for ikkevoldelig konflikt-håndtering må styrkes betydelig.

Velferdsstaten må også ta utgangspunkt i vårt behov for trygghet. Pensjonssystemet skal gi mulighet for en verdig avgang fra arbeidslivet og en trygg alderdom. Trygdesystemet skal gi inntektssikring ved arbeidsledighet, sykdom, funksjonshemming og ulykker. Gode og tilpassede tilbud må være tilgjengelig for alle eldre.

Utvikling av tverrfaglig samhandling mellom ulike tjenester i velferdsstaten for å redusere byråkrati,

forbedre kvaliteten på tjenestene og gjøre det enklere å tilpasse tjenestene til menneskers ulike behov, er en viktig utfordring.

Det er et offentlig ansvar å sørge for velferd for alle. Større innslag av private tilbydere av velferdstjenester bidrar til å undergrave dette ansvaret, og svekker den demokratiske styringen av tilbudet. SV vil satse på, utvide og utvikle velferdsstaten. Det offentlige må ta finansieringsansvaret for velferdstilbudet, inkludert rehabilitering og tannhelse. Samtidig må velferdsstaten romme et større mangfold av tilbud. SV vil satse systematisk på å styrke ansattes medbestemmelse i utviklingen av velferdsstaten. Medvirkning fra brukergrupper, foresatte og pårørende trengs også for å utvikle gode tjenestetilbud. SV vil gi større makt til dem som er direkte involvert i, og berørt av, velferdstjenestene.

Privatisering kan true oppslutningen om, kvaliteten på og kompetansen i velferdsstaten. De ansatte innen velferd må få ha fokus på å gi mottakerne best mulige tjenester, ikke på å skape overskudd for sin arbeidsgiver. SV går derfor mot konkurranseutsetting og privatisering av offentlige tjenester.

Ideelle organisasjoner utgjør i dag en viktig og nødvendig del av velferdstilbudet. SV arbeider for langsiktige og stabile vilkår for ideelle aktører, og er imot at kommersielle tilbud får etablere seg på deres bekostning.

SV er mot markedsretting av offentlig sektor og ønsker ikke at modeller for kjøp og salg av varer tas i bruk på arbeid med mennesker. Vi må tvert imot bygge velferd på tillit til de ansatte og respekt for den enkelte. Kunstige markeder i offentlig sektor forhindrer helhetstenking, forutsigbarhet og samarbeid, og skaper uproduktivt kontrollbyråkrati.

Alle viktige velferdstjenester, også sykehus, må være tilgjengelig så nært folk som mulig. Dette må samtidig veies mot hensynet til rekruttering og robuste fagmiljøer. SV ønsker en sterkere demokratisk styring av finansiering, innhold og geografisk plassering av sentrale velferdstjenester, og et klart politisk ansvar for prioriteringene som gjøres.

2. FRIHET FOR ALLE, IKKE FOR DE FÅ

Vår mulighet til å bestemme over egne liv og delta i samfunnet er det som gjør oss fri.

Markedskreftenes dominans på stadig flere arenaer gjør oss mindre fri. SV vil motarbeide en kommersialisering av alle sider av folks liv. Et mangfoldig samfunn der mennesker har politiske og sosiale rettigheter og ikke opplever diskriminering, gir frihet til flere. SV vil derfor utvide demokratiet og la folkestyre erstatte markedsmakt.

DEMOKRATI OG RETTIGHETER

Brede og sterke folkelige bevegelser kjempet utover i det forrige århundret gradvis fram en rekke demokratiske rettigheter og institusjoner. Å forsvare, styrke og videreutvikle det levende og brede folkestyret er en av venstre-sidens viktigste oppgaver i vårt århundre.

Internasjonalt går utviklingen i retning av at flere land avviker diktaturer, og at demokratiske institusjoner og rettigheter utvides. Samtidig ser vi at land utvikler seg økonomisk uten å utvikle et godt demokrati. Globale selskapers makt begrenser lands handlefrihet, og politisk styring med produksjon av varer og tjenester på en del områder reduseres. Mange viktige samfunnsavgjørelser fattes i lukkede rom hvor de som avgjørelsene angår, ikke har noen stemme, for eksempel på grunn av privatisering. Dette bidrar til en avmakt som kan svekke folks tiltro til de demokratiske institusjonene og partipolitikken.

En profesjonalisering av politikken kan øke avstanden mellom folk flest og det politiske systemet. Samtidig opplever vi på mange områder en økende politisk deltagelse og aktivitet utenom de tradisjonelle partipolitiske kanalene, både nasjonalt og internasjonalt.

SV vil være garantisten for det grunnleggende prinsippet om frie og hemmelige valg med allmenn stemmerett. Vi vil kompromissløst forsvare og styrke ytringsfriheten, organisasjonsfriheten og religionsfriheten, som er viktige forutsetninger for reelt demokrati.

I et demokrati kan ikke viktige samfunnsposisjoner gå i arv. SV vil derfor avskaffe monarkiet og innføre republikk som styringsform i Norge.

SV vil gjøre det lettere for personer med lovlig opphold i Norge å få stemmerett. Mange unge med kunnskaper og politisk engasjement får ikke sjansen til politisk påvirkning, derfor vil SV senke stemmerettsalderen og sikre ungdomsorganisasjoner innflytelse. SV vil arbeide for målrettede tiltak mot underrepresentasjon av kvinner og etniske minoriteter, og herunder øke bruken av kvotering.

Økt rettighetsfesting har vært viktig for utsatte grupper og som utvidelse av velferdsstaten. Når rettighetsfesting kombineres med begrensede ressurser, omfattende byråkrati eller kunstige markeder, stilles det omfattende krav til folk som vil bruke sine rettigheter. Lovfesting sikrer individets rettigheter gjennom å redusere folkevalgtes og fagfolks makt, men det gir samtidig folkevalgte og eksperter tilsvarende mulighet til å fraskrive seg ansvaret for enkeltmenneskers skjebne. Rettighetsfesting uten fullfinansiering bidrar også til at lokaldemokratiet svekkes, fordi det binder opp kommunenes frie budsjettmidler. SV vil balansere dette gjennom å fullfinansiere de rettigheter som vedtas, tilstrebe universelle løsninger og ivareta demokratiet gjennom å begrense bruken av detaljert rettighetslovgivning.

En fri samfunnsdebatt er demokratiets livsnerve. SV vil derfor forsvare og styrke ytringsfrihetens kår. Forsvar for ytringsfriheten må imidlertid ikke forveksles med et forsvar for meningsinnholdet. SV vil bekjempe eierkonsentrasjon i media for å sikre gode kår for ytringsfrihet. SV vil styrke ansattes rett til å uttale seg offentlig om saker som angår arbeidsplassen, og vil bekjempe alle forsøk på å innskrenke arbeidstakernes ytringsfrihet.

Samene er Norges urfolk og har sine rettigheter nedfelt i ILO-konvensjonen og FN-erklæringen om urfolk. Det norske samfunnet må sikre samenes rett til å bevare og videreutvikle sitt språk, sin kultur og sine næringer, blant annet ved å styrke Sametinget. Også Norges fem nasjonale minoriteter – jøder, kvener, rom, romani og skogfinner – har en særegen historie og kultur de må gis rom til å bevare og videreutvikle.

DELTAKELSE

Fagorganisering er den viktigste strategien for å utvide vanlige folks økonomiske makt. Kapitalens internasjonalisering må møtes med en internasjonal arbeidssolidaritet. Vi må også utvikle nye økonomiske

styringsredskaper, styrke eksisterende styringsordninger og utvide offentlig eierskap.

SV vil utvikle den tredje sektor i norsk økonomi og næringsliv, basert på samvirke og bedrifter eid av de ansatte. Demokrati på arbeidsplassen vil gi større innflytelse over arbeidshverdagen, stimulere til å finne mer effektive løsninger og gi mer fokus på trygge arbeidsplasser enn børsverdien i selskaper.

En styrking av vårt representative demokrati kan bare skje gjennom at avstanden mellom folk og elite reduseres. Det er viktig å sikre høy valgdeltagelse i alle lag av befolkningen. Åpenhet og informasjon er en forutsetning for aktiv deltakelse og muligheten for å påvirke politiske prosesser. SV vil arbeide for økt bruk av direkte demokrati, som folkeavstemninger og deltakende budsjettprosesser, for å gjøre folk flest til aktive og ansvarlige deltagere, ikke bare passive tilskuere til den politiske prosessen. SV vil slik arbeide for et sosialistisk folkestyre med utjevning av makt og eiendom.

PERSONVERN

Tiltak som hver for seg kan være fornuftige på områder som helse, samferdsel og justis, setter personvernet under sterkt press. Bruken av registrering og kontroll av opplysninger om oss øker. Den teknologiske utviklingen åpner stadig for nye metoder for overvåking og kontroll. SV vil ha strenge restriksjoner når det gjelder muligheten til lagring av opplysninger om folks kommunikasjon og bevegelser. Det samme gjelder adgang til kameraovervåking og avlytting.

Retten til integritet og vern om personlige forhold er et grunnleggende prinsipp som står over myndigheters ønske om kontroll og kunnskap.

KULTUR

Kultur gjør samfunnet rikere og gir menneskene bedre muligheter til å utvikle sine egne, skapende evner. Kultur har en sterk egenverdi og bidrar til bedre helse, livskvalitet, utdanning, næringsutvikling og fred. Ikke minst kan kultur utfordre etablerte sannheter og sprengre grensene for hva som er normalt og akseptert.

Et hovedmål med kulturpolitikken må være å sikre alle mennesker tilgang til et mangfoldig kulturtilbud. SV vil bekjempe en utvikling der kommersialisering på kulturfeltet innsnevrer dette mangfoldet. Alle må gis mulighet til å oppleve kunstformer der de bor. Dette er en særlig utfordring for skolen og kunstinstitusjonene. I skolen må alle få muligheten til selv å arbeide med kunstneriske og estetiske uttrykk. Kulturskolen må bli et gratis tilbud til alle barn og unge.

SV vil arbeide for et inkluderende kulturliv hvor det er rom for både "høyt" og "lavt", for profesjonelle og amatører. Vi vil motarbeide maktkonsentrasjon i kulturlivet gjennom en bred og mangfoldig kulturpolitikk.

Aktive og kvalifiserte kunstnere må kunne leve av sin kunst og ha arbeidsvilkår som gjør dem i stand til å skape kunst og kultur av høy kvalitet. Engasjementet som kommer til uttrykk gjennom ildsjeler i lokale lag og foreninger, bidrar til å bygge demokratiet og til å motvirke sosiale forskjeller. SV vil sikre gode rammevilkår for organisert og uorganisert frivillig aktivitet.

Likestilling mellom målformene nynorsk og bokmål er et viktig prinsipp. I språk- og litteraturpolitikken skal det offentlige sørge for at de offisielle språkene bokmål, nynorsk, samisk og tegnspråk utvikles gjennom at det skapes og formidles rik og variert skjønnlitteratur og sakprosa. Bibliotekene skal være gratis og tilgjengelige for alle. I mediepolitikken er det særlig viktig å sikre kvalitet og mangfold.

Kulturminnevernspolitikken skal sørge for samfunnets felles hukommelse. SV vil ha en friluftslivs- og idrettspolitikk som både stimulerer til masseaktivitet og idrett på toppnivå. Kvinneidrett må prioriteres og verdsettes på lik linje som mannsidrett.

MIGRASJON OG MANGFOLD

SV arbeider for et inkluderende samfunn der mangfold er grobunn for personlig og samfunnsmessig utvikling. SV mener at vi som samfunn har en plikt til å ta imot mennesker med beskyttelsesbehov og til å arbeide internasjonalt for å styrke rettighetene til mennesker på flukt. SV er et antirasistisk parti. Vi vil aktivt bekjempe rasisme, diskriminering og fremmedfrykt i samfunnet.

Migrasjon har vært en like selvsagt del av menneskenes historie som det å være bofast. Også norsk historie viser dette. Tidligere har en stor andel av vår befolkning utvandret til USA på jakt etter et bedre liv. Nå er det Norge som, i kraft av å være et rikt og trygt land, har tiltrukket seg mennesker som ønsker arbeid eller beskyttelse.

Migrasjon kan skje frivillig, som oftest økonomisk motivert, eller tvunget, for eksempel som følge av sult, krig eller menneskehandel. Det er gode grunner til å anta at den globale migrasjonen vil øke, på grunn av fattigdom, økologiske katastrofer, voldelige konflikter og befolkningsvekst.

Norge må føre en human og solidarisk flyktning- og asylpolitikk. Vi ønsker en liberal og regulert innvandring til Norge.

Behovet for arbeidskraft kommer til å øke i framtiden, ikke minst i offentlig sektor. Også innvandring vil være nødvendig for å dekke behovet for arbeidskraft i framtiden.

Mennesker med innvandrerbakgrunn, urbefolkning og nasjonale minoriteter gjør Norge til et flerkulturelt samfunn. Mennesker med bakgrunn i ulike kulturer lever sammen og påvirker hverandres liv. Mangfoldet i det flerkulturelle samfunnet er et gode. Det gjør samfunnet rikere på kunnskap, språk, kulturuttrykk, meninger og livssyn.

I det flerkulturelle samfunnet må det være rom for store forskjeller i levemåte, kultur og religion.

Men skal et slikt samfunn fungere, må det også finnes et sett med felles rettigheter og plikter i bunn. SV vil bygge det flerkulturelle samfunnet på demokrati, likestilling, menneskerettigheter, ytringsfrihet og sosial utjamning. Vår kamp for likestilling innebærer en støtte til individer og minoriteter som ønsker likebehandling og forståelse for sin kultur, men også at vi aldri kan godta kulturelle eller religiøse unnskyldninger for diskriminering eller for å begrense den enkeltes frihet.

I en global verden blir det mer og mer vanlig at mennesker har flere tilhørigheter. Det trenger ikke å gjøre folk til mindre lojale borgere av Norge. Vårt fellesskap skal ha rom for mange måter å være norsk på.

I et samfunn med stort livssynsmangfold må staten være livssynsnøytral. SV arbeider for en sekulær stat. Et slikt samfunn krever imidlertid at livssynsfriheten er sterk. Gjennom prinsippet om en tolerant sekularisme vil vi arbeide for respekt for enkeltmenneskets rett til å tro, samtidig som fellesinstitusjonene i samfunnet er livssynsnøytrale. SV vil derfor avskaffe statskirkeordningen og sikre at offentlige institusjoner er livssynsnøytrale, samtidig som de enkelte trossamfunn får frihet og mulighet til å drive sin virksomhet.

Inkludering handler om at alle som bor i Norge skal ha like muligheter og plikter til å bidra og til å delta i fellesskapet. Inkludering er en toveis prosess. Både storsamfunnet og minoritetene må tilpasse seg. Innvandrerbefolkningen i Norge har generelt lavere utdanning og lavere inntekt, og rammes oftere av arbeidsledighet enn befolkningen som helhet. En politikk for arbeid til alle og mindre klasseforskjeller er derfor det viktigste bidraget til bedre inkludering. Arbeid og språkkunnskaper henger nøye sammen og er nøkkelen til et liv som aktiv deltaker i samfunnet.

3. EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG ØKONOMI

SVs mål er et økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig samfunn. Det er et samfunn der makt og ressurser er rettferdig fordelt, og der naturen ikke overbelastes. Det er fullt mulig å skape et slikt samfunn, men det krever dyptgripende endringer i måten vi organiserer økonomien på.

For å få til dette vil SV se alle deler av politikken isammenheng. Beslutninger innen energisektoren, samferdsel, arealplanlegging, næringsvirksomhet, landbruk, bistand og utenrikspolitikk vil alle ha stor betydning for å nå et slikt samfunn.

Folks kunnskap og arbeidskraft er det viktigste for å skape en slik økonomi. Samfunnet må derfor systematisk investere i utdanning, forskning og et godt arbeidsliv. For at framtidens generasjoner skal ha tilgang til et godt miljø, stabilt klima og rikt naturmangfold, må hensynet til miljø være gjennomgripende i alt vi foretar oss.

ET MILJØVENNLIG NORGE

For at Norge skal være et foregangsland i miljøpolitikken, mener SV at alle samfunnsbeslutninger skal bygge på noen grunnleggende miljøprinsipper:

- Prinsippet om bærekraftig utvikling gir vår generasjon ansvar for å gi kommende generasjoner like god tilgang til natur og miljøressurser som vi selv har.
- Førre-var-prinsippet sier at tvilen skal komme naturen til gode når miljøkonsekvensene av et tiltak er usikkert, og at mangel på kunnskap ikke skal hindre tiltak for å redde truet natur.
- Prinsippet om at forurensere skal betale for miljøødeleggelsene betyr at miljøkostnadene tas hensyn til i alle beslutninger.
- Prinsippet om samlet belastning betyr at inngrep i naturen ikke skal vurderes isolert, men ut i fra tilstanden til og den totale belastningen for økosystemet.
- Prinsippet om bruk av best tilgjengelig teknologi er viktig for at ny miljøvennlig teknologi skal tas i bruk så raskt som mulig.

Klimaendringene er vårt største miljøproblem, og Norge må gå foran og vise at det er mulig å lage et klimavennlig samfunn. Den vestlige verden har et energiforbruk høyt over den fattige delen av verden. Redusert energiforbruk er derfor viktig både i et globalt solidaritetsperspektiv og

for å nå våre klimamålsetninger. Energibruken må også bli mer effektiv. Energioptimering vil redusere behovet for energi og sammen med en overgang til fornybare energikilder vil dette gi lavere utslipp av klimagasser og spare naturen for unødvendige inngrep.

Redusert forbruk i vår del av verden er en forutsetning for å løse mange miljøproblemer.

Vi må legge om fra fossil til fornybar energi, redusere transport og gjøre den mer miljøvennlig. Et framtidig rettet næringsliv basert på klimavennlig produksjon må erstatte olje- og gassutvinning, og fangst og lagring av CO₂ må tas i bruk der fossil energi fremdeles skal brukes i stor skala. Slik kan vi utnytte norske ressurser og skape arbeidsplasser uten å komme i konflikt med miljøet. SV er mot atomkraft på grunn av risikoen for ulykker med potensielt svært store skadevirkninger og et uløst problem med atomavfall. I prosessen med å produsere atomkraft dannes også stoffer som kan brukes til å produsere atomvåpen. SV ser derfor kamp mot atomkraft og atomvåpen som to sider av samme sak.

Norge har et rikt og særegent naturmangfold som vi har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. SV vil sikre at truede arter og naturtyper gis vern eller tilstrekkelig beskyttelse. Vi vil opprettholde og verne natur- og kulturlandskap, og styrke allemannsretten og allmennhetens interesser. Samtidig vil vi legge til rette for at alle kan utøve friluftsliv og bruke naturen, også som grunnlag for verdiskaping.

Utslipp av farlige miljøgifter og kjemikalier som skader helse og miljø må stanses. SV vil stanse utslippene av ikke-nedbrytbare miljøgifter og begrense luftforurensingen særlig i utsatte områder. Avfall er ressurser på avveie og skal så langt det er mulig gå til materialgjenvinning og energigjenvinning.

Det er store samfunnsomstillinger som vil avgjøre om vi klarer å løse miljøproblemene, men enkeltmennesket må også bidra. Det offentlige må legge til rette slik at det er enkelt å leve miljøvennlig og lønner seg å ta miljøvennlige valg i hverdagen.

En overordnet areal- og transportplanlegging er avgjørende for å skape et mer miljøvennlig samfunn. Det er transportpolitikken som avgjør om vi klarer å skape

byer med gode og trygge bomiljøer, og transportvalgene for framtiden styrer mye av mulighetene for å redusere klimautslippene. SV mener at kollektivtransporten skal være ryggraden i transportsystemet.

FRAMTIDSRETTET NÆRINGS LIV FOR HELE LANDET

Næringspolitikken skal bidra til produksjon av nødvendige varer og tjenester. SV vil ha et miljøvennlig næringsliv som skaper arbeidsplasser over hele landet. Næringslivet skal være variert og basert på kunnskap og lokale forutsetninger. Sentralisering og maktkonsentrasjon skal aktivt motvirkes. Et slikt næringsliv legger grunnlaget for bærekraftig ressursbruk og god fordeling av makt og inntekter. Dette er avgjørende veivalg for samfunnet som ikke kan overlates til markedskreftene.

Et næringsliv basert på kvalitet, kompetanse, produktivitet og nytenkning er mer robust enn et næringsliv som bare konkurrerer på pris. Engasjerte og kompetente arbeidstakere er nødvendige for framtidens arbeidsplasser. God næringspolitikk betyr satsing på forskning, kompetanse og innovasjon.

SVs næringspolitikk er basert på fire prinsipper:

- *Vi skal produsere det samfunnet trenger:* SVs næringspolitikk handler om å finne mekanismer som støtter utviklingen og utbredelsen av nødvendige produkter og tjenester. Næringspolitikken må derfor ha en idé om hva samfunnet trenger, men ikke får, for eksempel gode miljø- og klimaløsninger, og stimulere bedrifter til innovasjon på disse områdene.
- *Kunnskap og kompetanse:* Forpliktende samarbeid mellom fagbevegelsen, næringslivet og myndighetene har gitt et høyt lønnsnivå og små lønnsforskjeller. Det forutsetter at arbeidskraften har en kompetanse som gjør den attraktiv, og tvinger bedriftene til høy produktivitet. Dette er et viktig konkurransefortrinn for næringslivet i Norge, som næringspolitikken må forsterke.
- *Økologisk og sosial bærekraft:* Næringslivet skal høste av ressursene innenfor naturens tåleevne, slik at fornybare ressurser opprettholdes, klimautslipp reduseres kraftig og naturmangfoldet bevares. Næringslivet skal tilby faste stillinger med et godt lønnsnivå og et godt arbeidsmiljø.
- *En desentralisert næringsstruktur:* Levedyktige og varierte arbeidsplasser må finnes der folk bor. Sterke lokalsamfunn vil gi bedre utnytting av naturressursene. Nærheten til ressursene gir høyere kvalitet, mindre sløsing, flere arbeidsplasser og mer demokratisk kontroll. Det betyr blant annet å satse videre på den varierte bruksstrukturen innen landbruk og fiskeri, industri og tjenesteproduksjon samt kultur og reiseliv i distriktene.

SV ønsker en variert næringsstruktur. Dette bidrar til større verdiskaping, mindre sårbarhet for konjunktur- endringer og flere trygge arbeidsplasser. Vi vil legge til rette for utvikling av et allsidig næringsliv som kan sikre velferd og sysselsetting også etter oljealderen.

Fisk og andre marine ressurser, dyrka jord, skog, vannkraft og vindenergi er Norges viktigste fornybare naturressurser. Primærnæringene er bærebjelken i mange lokalsamfunn og garantisten for matsikkerhet. Samtidig er disse næringene en stor kilde til forurensning og utslipp av klimagasser. SV vil se norsk landbruk i en global sammenheng og arbeide for at næringen i større grad produserer sunn, økologisk mat bygd på egne ressurser. Landbruket er presset fra mange hold, og antall sysselsatte har gått dramatisk tilbake de siste årene. SV ønsker en inntektsopptapping i landbruket.

Havbruksnæringen må gjøres økologisk og økonomisk bærekraftig.

SV vil motarbeide all næringsvirksomhet som er basert på dyremishandling eller uforsvarlig dyrehold.

Norge har en teknologisk ledende industri med høy miljøstandard. SV vil videreutvikle industrien for å sikre verdiskaping, sysselsetting og bedre innovasjon. Fornybar energi og miljøteknologi kan bidra til å kompensere for redusert oljeaktivitet og til å redusere klimautslippene. Satsing på fornybar energi kan legge grunnlag for industriproduksjon og eksport av miljøteknologi. Økt støtte til utvikling og omstilling må kombineres med miljøavgifter, strengere krav om teknologistandarder, energisparing og reduserte klimautslipp. Kraftmarkedet må styres politisk, og industrien sikres kraft.

Tjenestesektorens andel av sysselsetting og verdiskaping er i vekst. Denne sektoren omfatter et vidt spekter av næringer som stiller store og varierte krav til utdanning og kompetanse. Tjenestesektoren har potensial for videre vekst, og det er viktig å satse på kompetanseutvikling og tjenesteinnovasjon for å videreutvikle sektoren. Deler av sektoren har arbeidsforhold som må bli langt bedre enn i dag.

SV vil satse på informasjons- og kommunikasjons- teknologi for å legge til rette for næringsutvikling, utvikle og effektivisere offentlige tjenester, fremme demokratisering og deltakelse og utjevne forskjeller i makt og kunnskap gjennom deling av informasjon og teknologi.

Statlig eierskap har spilt en viktig rolle i utviklingen av norsk næringsliv, og statens eierskap i energisektoren har vært avgjørende for norsk industriutvikling. Det statlige eierskapet må videreutvikles og tilpasses nye

utfordringer. Statlig eierskap skal sikre kontroll over naturressurser og infrastruktur og bidra til å hindre utflytting av nøkkelkompetanse. Det bør også bidra til å utvikle nye nøkkelområder i et framtidrettet næringsliv.

KUNNSKAP OG FORSKNING

Kunnskap er kilde til innsikt, dannelse, verdiskaping og maktutjevning. Vi vokser som land og som mennesker ved å vite og forstå mer. Norges viktigste formue er menneskers kunnskaper og arbeidsevne. SV vil derfor satse på utdanning og opplæring, utvikling og forskning. Dette er sentrale investeringer i utvikling av næringsliv og offentlig sektor.

SV prioriterer barnehage og skoler med høy kvalitet, rom for alle og kompetente ansatte. Det er viktig for alle barn å få utvikle sine evner og talent. Ved siden av å tilegne seg teoretiske og faglige perspektiver og ferdigheter, vil SV at barn og unge skal få utfolde seg kreativt, kunne tenke kritisk og samarbeide med andre mennesker.

Kvaliteten på fagutdanningen er helt sentral for et konkurransedyktig næringsliv i Norge. Det er en sentral samfunnsoppgave å sørge for at alle får muligheten til å fullføre videregående opplæring. Dette inkluderer læreplasser på yrkesfag. SV vil systematisk jobbe for å heve statusen til fagutdanningen for å sikre rekruttering og redusere status- og identitetsforskjeller mellom akademisk og praktisk utdanning.

SV går inn for en variert og helhetlig skoledag som kombinerer fag, fysisk aktivitet, mat og andre praktiske, sosiale og estetiske aktiviteter. Frafall i opplæring må bekjempes med tidlig innsats, tydelige forventninger og tettere oppfølging. En mer praktisk skole med flere, kompetente ansatte, en styrket lærlingordning i tett samarbeid med næringsliv og offentlig sektor og sikring av alternative utdanningsveier er viktig.

Grunnforskning er viktig for å styrke vår forståelse av oss sjøl og verden, for å utvikle samfunnet videre og danner grunnlaget for framtidig verdiskaping. SV vil sikre at det er tilstrekkelige ressurser til grunnforskning. Prinsippet om forskningens frihet må vernes. Samtidig ønsker SV at det skal forskes mer på de viktigste utfordringene for samfunnet, for eksempel klimaspørsmål og utvikling av velferdsstaten. Dette må gjenspeiles i forskningspolitikken.

Universitets- og høyskolesektoren har en viktig rolle i samfunnet. Den skal gi lik rett til utdanning, arbeidskraft som samfunnet trenger, og bidrag til kunnskapsbasert offentlig debatt. Universiteter og høyskoler må være offentlig finansiert og bygge på et bredt kunnskaps- og læringssyn. Studenter og akademisk ansatte gjør et

samfunnsnyttig arbeid ved å tilegne seg og utvikle kunnskap, og må gis gode arbeids- og læringsforhold. Samfunnet må legge til rette for gode boforhold og lånevilkår slik at alle sikres reelle muligheter for høyere utdanning.

INFRASTRUKTUR

En framtidrettet og distriktstilpasset næringspolitikk må kombineres med en satsing på infrastruktur som reduserer tidsbruk og transportbehov. Det er en offentlig oppgave å bidra med nødvendig infrastruktur og store investeringer, som bygging av jernbane, kollektivtrafikk, veier, havner, flyplasser og infrastruktur for elektronisk kommunikasjon. Dette er viktige områder for samfunnsutviklingen som må ses i sammenheng med hverandre. Det krever demokratisk styring, og utbyggingen kan derfor ikke overlates til markedskreftene.

SV mener at programvare som er utviklet i offentlig regi, skal tilgjengeliggjøres som fri programvare slik at den kan videreutvikles i samarbeid og tas i bruk av hvem som helst.

SV mener at offentlig eierskap innen kollektivtransport er nødvendig for å sikre god samhandling og gode tilbud innen transportsektoren. I tillegg mener SV det må legges vekt på å utvikle tilpassede transporttilbud i tynnere befolkede områder.

4. FEMINISME – FRIGJØRING OG LIKESTILLING

SVs mål er et samfunn der kjønn ikke begrenser folks frihet. Alle mennesker skal ha like muligheter i samfunnet, uavhengig av kjønn, seksuell orientering eller kjønnsuttrykk.

Norge er et av verdens mest likestilte land. Det er ikke tilfeldig, men skyldes den innsatsen venstresiden og kvinnebevegelsen i Norge har lagt ned gjennom mer enn hundre år. Kvinner i Norge har i dag rettigheter og muligheter de fleste kvinner i verden ikke har. Men det er fortsatt langt igjen før et likestilt samfunn er oppnådd.

SV er et feministisk parti. Det betyr at vi erkjenner at kvinner undertrykkes politisk, sosialt og økonomisk – og at vi vil gjøre noe med det. Kvinner er underrepresentert i maktposisjoner, kvinner eier mindre og tjener mindre enn menn. Det skyldes maktstrukturer i samfunnet som holdes oppe av tradisjon, kultur og økonomi. SV er tilhenger av å ta i bruk radikale virkemidler for å endre strukturene som opprettholder kjønnsmakten i samfunnet, herunder kvotering av kvinner til maktposisjoner.

Norge har et av Europas mest kjønnsdelte arbeidsmarkeder. Samtidig har tradisjonelle kvinneyrker vesentlig lavere status og lønn enn tradisjonelle mannsyrker. Kvinner tjener i gjennomsnitt mindre enn menn, jobber oftere deltid og er oftere ansatt i midlertidige stillinger. Mange kvinner er økonomisk avhengige av partneren sin. I tillegg gjør kvinner fortsatt de fleste ulønnede oppgavene i familien.

Økonomisk selvstendighet er nøkkelen til kvinnefrigjøring. Kampen for likelønn og lovfestet rett til heltidsarbeid må derfor være en bærebjelke i det feministiske arbeidet.

Arbeidslivet må legges til rette slik at det er enkelt for kvinner og menn å forene arbeid og barneomsorg. Kortere arbeidsdag må være ett mål i dette arbeidet. Samtidig må omsorgen for barn fordeles likere mellom mødre og fedre. Menns rett til permisjon må styrkes, og samfunn og arbeidsliv må endres slik at både menn og kvinner tar del i omsorgen for barn. SV vil arbeide for permisjonsordninger og andre velferdstiltak som bidrar til økt likestilling i familien.

Kampen for likestilling mellom kvinner og menn må rette en særlig oppmerksomhet mot kvinner med innvandrerbakgrunn. Det må legges til rette for at

kvinner med innvandrerbakgrunn oppnår økonomisk selvstendighet slik at de kan ta egne valg. I dette arbeidet er det nødvendig med særskilte ordninger som øker sysselsettingen blant kvinner med innvandrerbakgrunn.

Kvinner er overrepresentert blant verdens fattige. I mange land foregår fortsatt en systematisk, formell diskriminering av kvinner. Mange kvinner har ikke makt og myndighet over egen kropp og seksualitet, og får ikke muligheten til arbeid og utdanning. Samtidig vet vi at kvinnene ofte er nøkkelen til utvikling i fattige land. SV vil styrke kvinners rettigheter i internasjonal politikk.

Kjønnsrollene som gutter og jenter vokser opp med, er en viktig del av grunnlaget for kjønnsmakten i samfunnet. Skolen og barnehagen må bidra til å bryte ned disse kjønnsrollene. For SV er målet å bli kvitt alle forventninger og fordommer basert på kjønn fordi de stenger for menneskers livsutfoldelse og frihet. Økt vekt på utseende og kropp rammer spesielt unge jenter, men virker begrensende på alle mennesker. Forventninger knyttet til kropp og utseende bidrar til usikkerhet, ufrihet og kjøpepress. En egen skjønnhetsindustri tjener enorme summer på kosmetiske operasjoner og skjønnhetsprodukter. SV vil bekjempe dette skjønnhetstyraniet.

Det mest ekstreme utslaget av maktforholdet mellom menn og kvinner kommer til uttrykk gjennom menns vold mot kvinner. Dette er et alvorlig samfunnsproblem i vårt land og internasjonalt. Vold mot kvinner og barn brukes systematisk som våpen i konflikter. I Norge ser vi at nåværende eller tidligere partnere ofte begår voldshandlingene. Det må en langt større og mer systematisk innsats til fra samfunnets side for å bekjempe denne volden. På samme måte må seksuell trakassering av kvinner ses som et samfunnsproblem, og ikke som et problem for den enkelte kvinne.

Prostitusjon er et uttrykk for maktforhold som gjør menneskers kropp og seksualitet til en salgsvare, samt en tung drivkraft for menneskehandel.

Menneskehandel er blitt en milliardindustri på linje med våpenhandel og narkotikaomsetning. Det er en trussel mot menneskeverdet når kroppen blir redusert til en vare som kan kjøpes for penger. Derfor arbeider SV mot porno, prostitusjon og strippeklubber. SV vil bekjempe alle former for overgrep og alt annet misbruk av barn.

SV vil bekjempe all diskriminering, vold og trakassering på grunnlag av seksuell orientering og kjønnsuttrykk. Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner skal ha de samme rettighetene og mulighetene som mennesker med heterofil orientering. Norge må være en pådriver i det internasjonale arbeidet for å styrke rettighetene og bedre livsvilkårene for lesbiske og homofile.

5. GLOBAL RETTFERDIGHET

Verden har ressurser nok til at alle mennesker kan leve godt, men disse er grovt urettferdig fordelt. For å få en rettferdig og fredelig verden trengs en radikal omfordeling av makt og ressurser, en energibruk som ikke skaper farlige klimaendringer og en økonomi underlagt demokratisk styring.

Motkreftene mot demokratisering og utjevning er sterke. Endring er bare mulig gjennom politisk og faglig organisering, og solidarisk kamp på nasjonalt og globalt nivå.

En tøylesløs kapitalisme er verken økologisk, økonomisk eller sosialt bærekraftig, og gir sterk maktkonsentrasjon hos store, transnasjonale konserner. Økonomisk makt samlet på få hender er en trussel mot reelt demokrati. Konsentrasjon av privat eierskap til kapital er kilden til mye av forskjellene i samfunnet. Det er derfor nødvendig å finne former for samfunnsmessig styring som setter strengere rammer for kapital og ressursforvaltning på viktige områder, og som gir mer demokrati.

Konsekvensen av den nye økonomiske verdensordenen er en massiv forskjellutvikling. Forskjellene øker på flere nivå i verdenssamfunnet – mellom fattige og rike land, mellom fattige og rike i rike land, og mellom fattige og rike i fattige land.

Opphevingen av økonomiske reguleringer for kapitalen har åpnet for en omfattende global omstrukturering av produksjonen. Store deler av industriproduksjonen i de rike landene er blitt flyttet til land med billigere arbeidskraft. De multinasjonale selskapene har gått i spissen for denne utviklingen, og et relativt lite antall selskaper dominerer nå store deler av internasjonal økonomi. Kamp om å tiltrekke seg investeringer, sammen med manglende politisk regulering, gjør at disse selskapene langt på vei kan diktere politikkenes handlingsrom i ulike land.

Verden er i endring. USA får konkurranse av Kina som den dominerende økonomiske stormakt, og store land i Asia, Amerika og Afrika spiller en sterkere rolle i internasjonal økonomi. Nye globale maktforhold skaper ikke automatisk en mer rettferdig verden. Enorme forskjeller mellom rike og fattige land, og internt i det enkelte land, vanskeliggjør omstilling til et økologisk og sosialt bærekraftig samfunn. Selv om mange kommer seg ut av fattigdom, består store forskjeller og utbytting. Maktforholdene i internasjonal

økonomi sender kapitalstrømmer fra sør til nord, og skaper mer urettferdighet.

DEMOKRATISERING AV INTERNASJONAL ØKONOMI

En tøffere global kapitalisme nødvendiggjør en styrking av motkreftene. For å skape rettferdig fordeling av makt og ressurser og hindre miljøproblemer må markeder styres og økonomien demokratiseres. Arbeidstakeres rettigheter må forsvares mot presset fra internasjonal konkurranse. Miljøet må forsvares gjennom å sikre at forurenser må betale for all forurensing og gjennom forbud mot farlige utslipp. Rettferdig fordeling må sikres gjennom globale skatter og en bedre utviklingspolitikk.

Slike hensyn er viktige for mennesker over hele verden. De må gå foran hensynet til profitt og særinteressene til stormaktene. SVs mål er internasjonale økonomiske institusjoner og regler som sikrer rettferdig fordeling, arbeid og miljø.

SV ønsker et styrket og mer demokratisk FN og at flere internasjonale avgjørelser flyttes til organer i FN-regi. En solidarisk verden trenger flere avtaler som er juridisk forpliktende for alle stater og virksomheter. I dag tas for mange avgjørelser i internasjonale organisasjoner som er med på å befeste de rådende maktforholdene og forskjellene, som IMF, Verdensbanken, WTO og G20. At disse demokratiseres eller erstattes med et sterkere FN og mer demokratiske institusjoner, ivaretar interessene til de svakeste statene og det store flertallet av verdens befolkning. Skal makten til de globale konsernene utfordres, kreves en global motmakt. Det må skje gjennom fagorganisering, internasjonalt faglig samarbeid og en mobilisering av politisk styring av kapitalen både på nasjonalt og internasjonalt nivå.

GLOBAL OMFORDELING

De gigantiske forskjellene mellom rike og fattige må bekjempes både mellom land og innad i land. For å skape utvikling og global omfordeling trengs store endringer i verdens økonomiske strukturer. I dag går de store pengestrømmene fra de fattige til de rike. Åpenhet om internasjonale pengestrømmer er en forutsetning for å stoppe ulovlig kapitalflukt ut av fattige land, som i omfang er mange ganger større enn utviklingsbistanden. Skatteparadis må bekjempes, og selskapene må pålegges å rapportere investeringer, virk-

somhet, inntekter og skatt for hvert enkelt land de opererer i. SV arbeider for utviklingsfremmende internasjonale handelsregler som ivaretar interessene til fattige folk i fattige land. Handelsreglene må gi utviklingslandene politisk handlingsrom, og ikke frata dem virkemidler som har vært sentrale i vår egen utvikling, som konsesjonsregler, heimfallsrett og krav til lokalt innhold ved investeringer. Det er særlig viktig at landene får muligheten til å bygge opp et variert næringsliv med mer avansert vare- og tjenesteproduksjon, der arbeidstakeres rettigheter er ivaretatt. Lokal matproduksjon må kunne skjermes mot å bli utkonkurrert av subsidierte landbruksprodukter fra rike land. Et utviklingsfremmende handelssystem må også redusere transport, for å ivareta miljøhensyn og smittevern.

Stor gjeldsbyrde skaper avhengighet og skeive maktforhold mellom låntaker og utlåner. Det trengs internasjonale prinsipper for ansvarlig långiving og låntaking som kan hindre nye gjeldsfeller. Illegitim gjeld må slettes.

SV arbeider for å etablere internasjonale skatter på finanstransaksjoner og transport som kan bidra til finansiering av utvikling og klimatiltak i fattige land. Norge må bli et foregangsland ved selv å innføre slike skatter og avgifter.

Utviklingsbistanden fra rike land må økes og brukes i samsvar med mottakerlandenes planer og prioriteringer. Støtte til klimatiltak må komme i tillegg til eksisterende bistand.

INTERNASJONALE MILJØ- OG KLIMAUTFORDRINGER

SVs mål er et økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig samfunn. Det er et samfunn der makt og ressurser er rettferdig fordelt, der konflikter løses fredelig og der naturen ikke overbelastes.

Det er fullt mulig å skape et slikt samfunn, men det krever dyptgripende endringer i måten vi organiserer samfunnet på.

Naturen skal tas vare på fordi vi som mennesker er avhengig av den, men også fordi den har verdi i seg selv. Et rikt naturmangfold er vår viktigste ressurs og sikrer oss mat, medisiner, materialer og livskvalitet.

Naturressursene er begrensede ressurser som må sette rammene for all økonomisk aktivitet. Jordas ressursgrunnlag trues nå av et økonomisk system som ikke tar hensyn til miljøet. Kapitalismens tvang til vekst ødelegger ressursgrunnlaget og overbelaster naturen, samtidig som den reduserer menneskene til forbrukere. Kostnadene ved ødelegging av menneskenes livsgrunnlag

blir ikke tatt med i de økonomiske aktørenes regnskaper, men blir betalt av de fattige og marginaliserte, og skjøvet over på framtidige generasjoner. Skal vi løse klimaproblemene og bevare artsmangfoldet, kreves det en fundamental omlegging der økologiske grenser og hensynet til mennesker og miljøet er styrende for økonomien.

Klimaendringer er sammen med global fattigdom og skjev fordeling den største utfordringen menneskeheten står overfor. Menneskelig aktivitet har økt andelen klimagasser i atmosfæren med over en tredel. Det betyr at havet stiger, at sult som følge av tørke vil sende millioner av mennesker på flukt, at tusenvis av arter vil forsvinne og at enorme verdier ødelegges.

En global temperaturøkning er allerede i gang. Vi må hindre at temperaturøkningen på jorda overstiger to grader fra førindustrielt nivå dersom vi skal unngå alvorlige, uopprettelige skader på mennesker og miljø. Det krever at de globale utslippene av klimagasser reduseres drastisk og at hensynet til klimaet må gjennomsyre alle beslutninger.

Ingen av jordas innbyggere har større rett enn andre til å slippe ut klimagasser i atmosfæren. Men den rike delen av verden har stått for mye større klimautslipp enn mennesker i fattige land, samtidig som det er folk i fattige land som rammes hardest av klimaendringene. Dette gjør at rike land står i en klimagjeld til fattige land. De rike landene må derfor ta ansvar både for å kutte sine egne utslipp og for å finansiere utslippskutt og klimatilpasning i den fattige delen av verden. Utviklingsland må også få muligheten til å øke sin velferd, men uten å belaste miljøet slik Vesten har gjort. Først da kan vi skape klimarettferdighet.

Verdens matproduksjon må sikres mot overbeskatning av ressurser og et industrielt fiskeri og landbruk som overforbruker naturressursene. SV mener at matproduksjonen må ta vare på det biologiske mangfoldet, bidra til mindre transport av mat og begrense klimautslippene. Prinsippet om matsuverenitet må legges til grunn, slik at land på en demokratisk måte kan utforme landbrukspolitikken så den sikrer mat til landets egen befolkning. For å sikre matproduksjonen må dyrkbar jord vernes mot utbygging.

Det trengs en omfattende omprioritering av verdens ressurser for å nå målet om et bærekraftig samfunn. Et mer demokratisk samfunn med sterkere politisk styring av økonomien er derfor nødvendig for å løse miljøproblemene. De store pengene og de kloke hodene må brukes til forskning og teknologiutvikling som styrer samfunnet i økologisk retning. Samfunnsplanleggingen må styrkes slik at viktige sektorer som transport, industri og landbruk tar hensyn til miljøet. Da må makt flyttes

fra store selskaper og over til demokratiske organer som kan ta beslutninger til beste for mennesker og miljø. Slik henger miljøkampen nøye sammen med kampen for utjamning og demokrati.

EN FREDELIG VERDEN

Vi ønsker en verden der det finnes internasjonale regler og institusjoner for å sikre fred og sikkerhet, samtidig som flest mulig avgjørelser tas nært folk for å sikre demokrati og folkestyre. SVs internasjonale arbeid er forankret i fredsbevegelsen, menneskerettighetsbevegelser og arbeiderbevegelsen.

Til tross for viktige framskritt tar krig og væpnet vold livet av mange mennesker hvert år, særlig fattige mennesker i fattige land, og stormaktenes atomarsenal kan fortsatt utrydde livet på jorda mange ganger. Bruddene på internasjonal lov og rett er fortsatt mange, og fattigdom og utbytting er en viktig årsak til konflikt. NATO er med på å sikre at de rikeste landene kan ta i bruk både økonomiske og militære virkemidler for å ivareta sine interesser.

I dag er USA en dominerende supermakt, men også regionale stormakter spiller en tyngre internasjonal rolle. Klima, fordeling og fred står fram som tre globale utfordringer som er tett vevet sammen.

Terrorismens mål er å skape frykt og utrygghet, og utøves både i statlig og ikke-statlig regi. Uansett årsak kan terrorisme aldri forsvares. Innenfor de rammene som hensyn til demokratisk kontroll, menneskerettigheter og personvern setter, vil SV støtte nødvendige beredskapstiltak mot terroraksjoner. Vi kan bare få en langsiktig løsning på utfordringen fra ulike former for terror dersom vi bekjemper de faktorene som skaper grunnlag for ekstremisme og terrorisme.

Verdens atomvåpenarsenaler utgjør en stor trussel mot fred og sikkerhet, og spredning av atomvåpen kan få katastrofale konsekvenser. SV vil derfor arbeide for en internasjonal konvensjon som forbyr atomvåpen, og for full atomnedrustning. Norge bør søke samarbeid med andre land som arbeider for et forbud mot atomvåpen. SV vil sikre at forbudet mot produksjon, bruk og handel med landminer, klasevåpen, kjemiske og biologiske våpen overholdes og styrkes. Det må innføres et internasjonalt forbud mot bruk av utarmet uran i våpen.

SV er et fredsparti. SVs utgangspunkt er at konflikter skal bli løst med ikke-voldelige midler.

SV tar avstand fra all bruk av militærmakt som ikke er hjemlet i FN-pakten. 2000-tallets invasjoner i Irak og Afghanistan har vist de katastrofale konsekvensene slik bruk av militærmakt kan få. SV støtter okkuperte land og undertrykte folk i deres kamp for frihet og demokrati.

Konflikt innad i land og væpnet vold tar livet av langt flere mennesker enn krig mellom land. FN må engasjere seg langt sterkere i disse konfliktene. Utvikling, forebygging og rettferdige og langsiktige fredsprosesser kan bidra til å hindre krig og starte en fredelig utvikling.

SV vil styrke menneskerettigheter, internasjonale avtaler og institusjoner som forvalter dem. Vi vil ha sterkere sanksjonsmuligheter for å sikre disse. SV åpner for å bruke boikott og sanksjoner i situasjoner hvor andre diplomatiske, politiske og mellomfolkelige virkemidler har vist seg utilstrekkelige.

INTERNASJONAL ORGANISERING

I møte med klimakrisa, verdens fattigdom og brudd på menneskerettigheter ser vi et stort behov for internasjonalt samarbeid basert på forpliktende avtaler mellom land.

Den globale miljøforvaltningen er fragmentert og svak. SV arbeider for å styrke det internasjonale miljøarbeidet slik at verdenssamfunnet kan settes i stand til i fellesskap å løse de globale miljøutfordringene, som farlige klimaendringer og masseutryddelse av plante- og dyrearter.

Globale utfordringer som klimaendringer, menneskerettighetsbrudd, skeivfordeling og fattigdom, krig og konflikt må møtes med både styrking av demokrati og folkestyre innad i hvert enkelt land, og med forpliktende internasjonalt samarbeid. Genèvekonvensjonene og FNs menneskerettighetserklæring er eksempler på gode overnasjonale regler som, på tross av sine mangler, beskytter friheten til enkeltindivider og dermed er med på å styrke folks fundamentale demokratiske rettigheter. Slike ordninger er nødvendige for å få til effektive tiltak raskt nok for å imøtegå noen av vår tids største utfordringer.

SV stiller seg derimot skeptisk til overstatlighet der denne trekker beslutninger lenger bort fra befolkningen og dermed svekker deres demokratiske rettigheter. Dette gjelder blant annet EUs overnasjonalitet, der beslutninger av avgjørende betydning for de enkelte lands samfunnsorganisering tas lengst mulig unna folket. Overnasjonale ordninger av denne art er et dobbelt onde; folkestyret svekkes og blir erstattet med en nyliberalistisk økonomisk orden som verken er demokratisk eller forenlig med sosialismens mål og verdier.

NORSK UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKK

SV mener norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk må bygge på to perspektiver:

- En klar stemme for global rettferdighet, løsning på klimaproblemene, nedrustning, fredelig konfliktløsning og demokrati.
- Ansvar for egen sikkerhet i våre nærområder.

Norges internasjonale stemme må styres av hva som kan sikre global rettferdighet, også der dette kommer i konflikt med norsk egeninteresse. Det viktigste for en fredeligere verden er å forebygge konflikter og redusere fattigdom og forskjeller. SV mener at Norge skal fortsette å spille en meglersrolle i konflikter der det er ønsket. Norge skal kjennetegnes av vår satsing på diplomatiske, økonomiske og politiske virkemidler i møte med krig og konflikt. Vi skal være en pådriver for menneskerettigheter og arbeide for nedrustning. Norge må være en sterk stemme internasjonalt for å motarbeide at den sterkeste rett skal gjelde og at de rikeste statene og selskapene skal kunne diktere den globale utviklingen.

Norge må arbeide for å styrke internasjonale spilleregler. Vi må også være beredt til på egen hånd å innføre regler vi kjemper for internasjonalt, for eksempel når det gjelder økonomi, våpen og klima. Det er i vår egeninteresse å forbedre internasjonale spilleregler, og det er svært viktig for å hindre krig, urettferdighet og klimaproblemer.

Norges rolle i verden består av mer enn vår uttalte utenriks- og utviklingspolitikk. Norges fotavtrykk preges av oljefondets investeringer, norske selskapers virksomhet i andre land og sterke eksportinteresser. Det trengs en langt mer politisk styring av norske investeringer og norsk eksport, for at disse ikke skal være i strid med hensynet til utvikling og miljø. Statlige selskaper må pålegges strenge krav til sin virksomhet i utlandet. Eksportinteressene må ikke gå foran fattige lands behov for politisk handlingsrom i internasjonale handelsforhandlinger. SVs mål er en samstemt norsk politikk for fred og utvikling.

Pensjonsfondet (SPU) gjør Norge til en stor finansiell aktør globalt. De etiske retningslinjene har vært viktige for å sette en stopper for at Norge gjennom oljefondet bidrar til alvorlig miljødeleggelse, barnarbeid eller opprustningskappløp. Men det er mulig å bruke fondet langt mer aktivt for å fremme fred, utvikling og miljø verden over, og SV mener vi har en plikt til å ta denne muligheten i bruk. Fondet må brukes aktivt for å påvirke konserner, pensjonsfond, andre investorer og regjeringer.

Pensjonsfondets investeringer bør brukes til direkte investeringer for miljø og utvikling i fattige land. Slike investeringer bør særlig settes inn i land som respekterer

demokratiske rettigheter, urfolksrettigheter, kvinners rettigheter og faglige rettigheter. Slik kan utviklingsland bli mindre avhengig av lån fra IMF og Verdensbanken som stiller krav om å føre en markedsliberal, miljødeleggende og fattigdomsskapende politikk. For framtidige generasjoner er løsning av klimakrisa og globale fattigdomsproblemer avgjørende i seg selv, men også en forutsetning for at fondet kan ivareta sine økonomiske forpliktelser.

EUs markedsliberalisme innebærer en systematisk styrking av kapitalkraftene på bekostning av fagbevegelsen og andre motkrefter i Europa. EU undergraver demokratiet og svekker muligheten for folkelig deltakelse. Utenfor EU står Norge langt friere til å kjempe for global rettferdighet i solidaritet med dem som trenger det mest. SV er derfor motstandere av norsk EU-medlemskap og EØS-avtalen.

Hovedoppgaven i norsk sikkerhetspolitikk er å ivareta det store norske land- og sjøterritoriet og de sikkerhetsutfordringene som følger med det. Store fiskeriressurser, usikkerhet om energiresurser, et styrket Øst-Asia og Russland og en gradvis åpning av Nordøstpassasjen på grunn av ismelting i Arktis gjør nordområdene viktigere og mer konfliktfylte. Norge må søke et godt samarbeid med Russland og andre stater om å forsvare miljø og god ressursforvaltning i nordområdene.

Gjennom NATO-medlemskapet er Norge del av en militær strategi som bygger på bruk av atomvåpen og åpner for offensive militære operasjoner utenfor NATOs område. Dette er trusler mot vår sikkerhet. NATO-medlemskapet og det tette bilaterale militære samarbeidet knytter oss for ensidig til USA i sikkerhetspolitikken. SV er mot norsk medlemskap i NATO. Norge bør i stedet samarbeide med de land vi har sterkest interessefelleskap med. Innen forsvar, økonomi og andre felt er det rom for en tettere nordisk politisk sammenslutning. Det vil også styrke den nordiske stemmen internasjonalt.

Det norske forsvarets viktigste prioritet er oppgavene i våre nærområder. Det gjelder tradisjonelle militære trusler og sikkerhetsutfordringer knyttet til ressurser/miljø, samfunnsikkerhet og terror. SV vil styrke Norges politiske bidrag til fredsbygging og utvikling i sårbare stater, til beskyttelse av sivile og respekt for de humanitære prinsippene i væpnet konflikt. Norge kan delta i fredsbevarende operasjoner med et klart FN-mandat. Slike operasjoner må være i FN-regi. SV støtter ikke norsk deltakelse i militære operasjoner på fremmed territorium som bryter med dette. Prinsippet om allmenn verneplikt bør opprettholdes. Norge skal ikke selge våpen til land i krig, heller ikke til allierte land i krig. SV ønsker å redusere den norske krigsmaterielleporten.

ET SOSIALISTISK FOLKESTYRE

Kampen for rettferdighet og frihet for alle mennesker kan aldri avsluttes. Ingen ideologi eller samfunnsform er et mål i seg selv. SV kjemper for et sosialistisk samfunn fordi en ny samfunnsorganisering er nødvendig for å løse de store oppgavene i vår tid og sikre alle mennesker frihet og like muligheter.

Et sosialistisk samfunn kan ikke utvikles på tegnebrettet, men må formes gjennom folkelig deltakelse og politisk kamp. Et sosialistisk samfunn må innebære at klaseskiller fjernes og at godene deles for å sikre økonomisk og sosial likhet, at politikken demokratiseres for å fremme folks aktive deltakelse og at ressursene eies og kontrolleres av de som arbeider eller av fellesskapet.

Selv om samfunnets rikdom skapes av vanlige mennesker gjennom arbeid, er eiendom i kapitalistiske samfunn konsentrert i hendene på et mindretall. Den skeive fordelingen av eiendom fører til ulikhet og klaseskiller. Skal godene deles rettferdig, må arbeidslivet demokratiseres. SV ønsker en økonomi med arbeidereie, samvirker og selvstendig næringsvirksomhet. Men demokrati i arbeidslivet er likevel bare en forutsetning for rettferdighet. Også i en økonomi dominert av demokratiske eierformer, vil økonomiske forskjeller måtte jevnes ut av det offentlige.

En sosialistisk økonomi må sikre fellesskapet råderett over samfunnets viktigste ressurser. En utvidet offentlig sektor stiller strenge krav til åpenhet, direkte folkemakt og kontinuerlig kamp mot korrupsjon og maktmisbruk.

Et sosialistisk samfunn har behov for så vel sentral planlegging som markedsmekanismer. Alle skal ha rett til å påvirke økonomien, og menneskers behov skal styre produksjonen. Samfunnsmessig styring er nødvendig for å ivareta hensynet til miljøet og rettferdig fordeling av samfunnets ressurser. På en del områder er likevel et marked den beste måten å organisere forholdet mellom konsumenter og produsenter. Utjevning av økonomiske forskjeller vil gjøre at markedet i langt større grad vil reflektere ulike ønsker og behov, og ikke først og fremst ulik kjøpekraft slik som i dag. Rettferdig fordeling er en forutsetning for et velfungerende marked.

FORANDRING ER MULIG

Vår sosialistiske overbevisning bygger på at alle mennesker er like mye verdt. Klasseskiller kan erstattes av rettferdig fordeling og mer demokrati. Vår visjon er et samfunn der ingen har makt til å utnytte andre mennesker og der hensynet til miljøet settes foran profitt.

Vi mennesker er skapere av vår egen virkelighet. Vi påvirkes og formes av det samfunnet vi lever i. Vi fødes inn i et samfunn som er fullt av normer og lover som er blitt skapt av mennesker gjennom årtusener. Samfunnet endres stadig ettersom folk påvirker det. Det gjør at folk gjennom sin bevissthet og sine aktive handlinger har forutsetninger for å skape et likestilt og solidarisk samfunn.

Mennesket er i sin natur aktivt og produktivt. Det gjør at vi kan skape, men også løse, store felles problemer som møter menneskeheten. SV arbeider for et samfunn som gir alle muligheter til utvikling og deltakelse. Rettferdig fordeling og mangfold gir forutsetninger for at mennesker kan leve på ulike måter og utvikle sine relasjoner og skapende evner. SV arbeider for et samfunn der vi løser viktige oppgaver i fellesskap.

Mennesker har en unik evne til solidaritet og til å sette seg inn i andres opplevelser. SV arbeider for et samfunn der vi ikke dømmes og rangeres etter kjønn, hudfarge, seksuell legning eller størrelsen på lommeboka.. Det gjør at det er selvsagt for oss å kjempe på lag med de gruppene i samfunnet som diskrimineres, undertrykkes og usynliggjøres.

SV skal arbeide for at barns rettigheter synliggjøres og konkretiseres i utviklingen av det norske samfunnet.

STERKE ALLIANSER

For SV går arbeid i og utenfor folkevalgte organer hånd i hånd. Demokratiet utvides og fungerer best når folk flest engasjeres i politisk arbeid og har direkte innflytelse på politiske beslutninger. Folkelige demokratiske bevegelsers innflytelse på politikk er en forutsetning for et velfungerende demokrati. Det er begrenset hva et sosialistisk parti kan oppnå gjennom et parlamentarisk system alene.

Deltakende demokrati på ulike samfunnsområder er en bærebjelke i SVs strategi for økt folkemakt.

SV deler mange mål med store folkelige bevegelser og vil styrke båndene til bevegelser og organisasjoner. Internasjonalt vil vi være en del av brede sosiale bevegelser som mobiliserer en motmakt mot globale konserner og politiske eliter. Nasjonalt er vi et talerør inn i politikken for radikale folkelige bevegelser som vil trekke Norge mot venstre.

SV er et feministisk parti, og en av våre viktigste allierte er derfor kvinnebevegelsen. Vi har lenge stått sammen i kampen for kvinners rettigheter og like muligheter uavhengig av kjønn. Det å organisere seg er en forutsetning for å kunne drive effektiv kvinnekamp. Det er kun når vi står sammen vi er sterke nok til å utfordre den skeive maktfordelingen mellom kjønnene. SV må fortsette å samarbeide med kvinnebevegelsen og jobbe for å styrke dens posisjon. Bare slik kan vi drive den feministiske kampen framover.

Kapitalkreftenes viktigste organiserte motkraft i dag er fagbevegelsen. Den sitter på maktmidler som kan utfordre kapitalkreftene, fordi den organiserer folk som gjennom sitt arbeid skaper verdiene i samfunnet. SVs samarbeid med fagbevegelsen og SVs politiske arbeid for å styrke fagbevegelsens posisjon i samfunnet er derfor avgjørende. SV vil være en drivkraft for å bygge broer og kraftfulle allianser mellom fagbevegelsen og andre sosiale bevegelser, både nasjonalt og internasjonalt.

Kampen for sosialisme må først og fremst drives gjennom en massiv folkelig mobilisering, forankret i de sosiale gruppene som rammes når markedskreftene får styre fritt. Et sosialistisk parti er aldri sterkere i folkevalgte organ enn den folkelige mobiliseringen som skjer utenfor. Det er her vi henter vår styrke. Vi kjemper for et folkestyre og for sosialisme nedenfra. Et sosialistisk folkestyre kan først bli en realitet når folk selv er med på å forandre samfunnet. I kampen for sosialisme trengs ikke bare et sosialistisk parti, men en folkebevegelse. SVs sjel ligger i sosialisme nedenfra.

Gjennom politisk oppslutning i valg vil SV bruke sin posisjon til å drive fram forandring. På alle nivåer kan folkevalgte organer ha stor makt, og arbeidet med å stille til valg og vinne flertall er nøkkelaktiviteten for et politisk parti. Ingen grunnleggende forandring i sosialistisk retning er mulig uten å vinne flertall i folkevalgte organer. SV vil bruke folkevalgte organer til å demokratisere

økonomien og forvaltningen av våre felles naturressurser gjennom offentlig eierskap, politiske reguleringer og folkevalgt styring.

SV vil samarbeide med andre partier i folkevalgte organer for å få gjennomslag for vår politikk. Posisjoner er aldri noe mål i seg selv. SV søker maktposisjoner når dette kan dreie samfunnsutviklingen mot venstre. Nasjonalt vil vi søke regjeringsmakt og flertall i Stortinget for en allianse som kan oppnå dette. Lokalt vil vi søke ulike samarbeid og konstellasjoner basert på hva som kan gi størst uttelling for vår politikk i det enkelte fylke og den enkelte kommune. SV vil internasjonalt, nasjonalt og lokalt samarbeide med sosiale bevegelser og interesseorganisasjoner som kan bidra til å styrke vår politiske gjennomslagskraft.

Vi styrer samfunnsutviklingen selv. Samfunnet er skapt av mennesker og kan endres av mennesker. Sammen kan vi forandre verden og hverdagen til det bedre.

www.sv.no

Meld deg inn i SV!
Send SMS med
«innmelding» til 2090

Sosialistisk Venstreparti

Akersgata 35, 0158 Oslo
+47 21 93 33 00
post@sv.no
www.sv.no
www.facebook.com/SVparti